

Джумалиева Чолпон Асылбековнанын «Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты» темасындагы 23.00.02 - саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине карата

РАСМИЙ ОППОНЕНТТИН ПИКИРИ

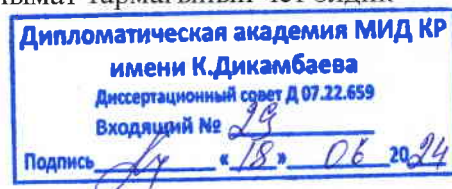
Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Мамлекеттердин маалыматтык коопсуздугун камсыз кылуу - азыркы учурдун эң актуалдуу көйгөйлөрүнүн бири десек болот. Маалыматтык-коммуникациялык технологияларды өнүктүрүү жашоонун бардык чөйрөлөрүнө маалыматтык-коммуникациялык технологияларды ар тараптуу колдонууга киргизүүнүн жана колдонуунун аныктоочу фактору болуп калды, бул болсо маалыматтык коопсуздук маселелерин чечүүгө мамлекеттик саясатта эң жогорку талаптарды коёт десек болот. Маалыматты түзүү, кайра өзгөртүү жана керектөө менен байланышкан мамлекеттик башкаруу, мамлекеттик бийлик органдарынын эң негизги компоненттеринин бири болуп саналат.

Маалыматтык коопсуздук чөйрөсүндө орун алган көйгөйлөр жана потенциалдуу коркунучтар азыркы дүйнөдө өтө олуттуу чакырыктардын катарына кирет жана жарандарга, коомго, бүтүндөй мамлекетке каршы багытталган.

Ч. А. Джумалиева өз изилдөөсүнүн объектисин, предметин, максатын жана милдеттерин так негиздеп бере алган. Илимий изилдөө киришүү, 3 бап, 9 параграфтан, кортунду, колдонгон адабияттын тизмеси жана тиркемеден турат. Изилдөөдө кеңири дисциплиналар аралык илимий изилдөө ыкмалары колдонулган. Диссертант эмгегинде конкреттүү мисалдарды, таблицаларды, диаграммаларды жана конкреттүү сунуштарды берген.

Изилдөөнүн жаңылыгы катары менин көңүлүмдү бурган жагдайлар УТРКнын мисалында автор тарабынан ар кандай акторлордун ортосундагы саясий атаандаштыкка катышкан өлкөдөгү маалымдоо каражаттарынын ыраатсыз ишмердүүлүгүнүн көрсөтүлүшү, мамлекеттин маалыматтык саясатын ишке ашыруу үчүн жооптуу болгон Кыргыз Республикасынын Маданият, маалымат, спорт жана жаштар саясаты министрлигинин ишмердүүлүгүнө системалуу талдоо жүргүзүлгөндүгү. Бул министрликтин ишмердүүлүгүндөгү иретсиздик жана ар тараптуулук, мисалы маданият, спорт, жаштар саясаты, туризм, миграция багыттары аталган министрликтин карамагында болуп келгендиги. Мындай көрүнүштөр мамлекеттин маалыматтык саясатын жүргүзүү натыйжалуулугуна, иштин жыйынтыгына терс таасирин тийгизет деп автор туура тыянак чыгарган.

Диссертацияда жазылган илимий жоболордун илимий жаңылыктын негиздери жана коргоого сунушталган негизги жоболор негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгү шексиз. Диссертациялык изилдөөнүн коргоого сунушталган негизги жоболорунда Кыргызстан маалымат коомунда жашап жатканына көңүл буруу менен автор төмөнкүлөргө көңүл бурган: биринчиден, Кыргызстандын рыноктук мамилелерге өтүшү, жаңы саясий системанын калыптанышы, саясий кризистер жана туруксуздук бийликтин узак убакыт бою, өлкөнүн маалыматтык коопсуздугуна тийиштүү көңүл бурулбай калганына алып келген. Экинчиден, кадрдык секириктер, республиканын маалымат тармагынын чет элдик

агенттер жана демөөрчүлөр тарабынан терс таасирин тийгизгени белгиленген. Үчүнчү, учурдагы маалымат доорунда бийликтин бардык бутактарынын, административдик-аймактык жана улуттук түзүмдөрдүн, жарандык коомдун, жалпыга маалымдоо каражаттарынын жана мамлекеттик бийлик органдарынын ортосунда маалымат менен камсыз кылуу жана мамлекеттик маалымат коопсуздугу камсыздоо саясатын колдоо мамлекеттин туруктуу өнүгүүсүн ишке ашыруунун ажырагыс бөлүгү болуп саналат деп эң туура белгилейт.

Диссертант Кыргызстанда маалыматтык коомдун калыптанышы медиа мейкиндигинин өнүгүү деңгээлинен көз каранды экенин белгилейт. Бүгүнкү күндө өлкөдө салттуу маалымат каражаттары - теле жана радио онлайн медиа жана социалдык тармактардын басымы менен артка чегинүүгө аргасыз болуп жатканын көрсөтөт. Төмөнкү социалдык тармактар: Instagram, TikTok, Facebook, Одноклассники, ВКонтакте, Twitter жалпысынан негизги маалымат булагы катары телевидениенин ордун басуу процесси социологиялык изилдөөлөр аркылуу берилген. Телевидение менен радионун ордун смартфондор алмаштырууда. Бирок ишеним жагынан телеберүү соцтармактардан жогору турат деп диссертант белгилейт. Диссертант эң туура белгилегендей, маалыматты колдонучулардын көңүл буруусу да өзгөрүүдө - бул тексттик мазмундан визуалдык мазмунга өтүүдө. Маалыматтын каналдары гана эмес аны алуунун каражаттары да өзгөрүүдө.

Диссертант изилдеген теманы терең түшүнүп эң туура практикалык сунуштарды мамлекеттик органдарга бере алган, анда маалымат берүүнүн контентине көңүл бурулган. Мамлекеттик кызыкчылыкты, маалымат коопсуздугун коргоп улуттук контентти өнүктүрүүдө мамлекеттик маалымдоо каражаттары чечүүчү ролду аткарат жана Интернет тармагында улуттук контентти өнүктүрүү, социалдык тармактар аркылуу коомчулукка маалымат жеткирүү учурдун талабы деп белгилеген. Кыргыз тилинде контенттин жетишсиздиги, тиешелүү мыйзам талаптарын аткаруу татаалдыгы аныкталып, мында мамлекет тиешелүү механизмдерди иштеп чыгуу зарылчылыгы так көрсөтүлгөн.

Эң туура актуалдуу сунуш, бул аймактык маалымат коопсуздугун камсыздоого багытталган маалымат саясатын жүргүзүүгө өзгөчө көңүл буруу зарылчылыгы, анткени республиканын региондорунда маалыматтык вакуум байкалып ал боштук башка акторлор тарабынан өз кызыкчылыгы үчүн колдонулуп, ойдон чыгарылган фейк жаңылыктарды, бир тараптуу маалыматтарды таратууга мүмкүнчүлүк түзүүлүүдө деп белгиленген.

Диссертациянын корутундусунда изилдөөнүн негизги жыйынтыктары көрсөтүлүп, иштин практикалык жана теориялык мааниси ырасталып, негизги корутундулар берилген. Диссертанттын автореферат жана илимий басылмалары диссертациялык иштин негизги мазмунуна, изилдөөнүн максаттарына жана милдеттерине толугу менен дал келет.

Диссертациялык иш боюнча сунуштар. Каралып жаткан диссертацияга карата анын жалпы жогорку деңгээлине таасирин тийгизбеген төмөнкүдөй сунуштарды белгилейбиз:

1. Маалыматтык коопсуздук, маалыматтык саясат жана мамлекеттик сырларды коргоо чөйрөсүндө квалификациялуу кадрларды даярдоо деңгээлинин жетишсиздиги белгилүү диссертант бул көйгөйдү кыскача гана караган бул маселенин кененирээк изилдөө талап кылат.
2. Кыргыз Республикасынын чек арага жакын аймактарындагы калкка чектеш мамлекеттердин теле жана радиоканалдарынын тийгизген таасири кыскача гана караган, бирок бул маселени да кененирээк карап чыгууну каалар элем.

Белгиленген жагдайларга карабастан, сунушталган диссертациялык иш актуалдуу, логикалык жактан так түзүлгөн, теориялык жана практикалык мааниге ээ, коргоого коюлган жоболор жетиштүү жана ишенимдүү негизделген, бул диссертациялык ишти өз алдынча аяктаган илимий изилдөө катары кароого толук негиз бар. Ч. Джумалиева кыргыз тилиндеги саясий илимде илимий ой жүгүртүүнүн өнүгүшүнө кошкон зор салымы бар деп айта алабыз.

Корутунду: «Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты» темасындагы диссертациялык иши - Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Улуттук аттестациялык комиссиясынын "Окумуштуулук даражаларды берүү тартиби жөнүндө" жобонун талаптарына толук жооп берет, саясий илимди жана практиканы өнүктүрүү үчүн маанилүү болгон маселенин чечилишин камтыган илимий квалификациялык иш болуп саналат жана Чолпон Асылбековна Джумалиева 23.00.02 - саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты илимий даражасын берүүгө татыктуу.

Расмий оппонент, саясий илимдеринин кандидаты,
И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин
Э.Ж. Маанаев атындагы тарых жана социалдык - укуктук
билим берүү Институтунун "Жалпы тарых,
социалдык-экономикалык жана укуктук дисциплиналар"
кафедрасынын доцентинин милдетин аткаруучу

МУСУРАЛИЕВА МЭЭРИМ МАМБЕТКАЛЫКОВНА

« 3 » июнь 2024-ж.

Кол тамгасын тастыктаймын
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ